

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาคำความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในโรงเรียน
คอนโทรลพิทยาคม สรุปผลการวิจัยเรียงตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคำเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และ กรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อผลของ โครงการการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน
คอนโทรลพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง
และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
ในโรงเรียนคอนโทรลพิทยาคม
3. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการการปลูกฝังคุณธรรมและ
จริยธรรม ในโรงเรียนคอนโทรลพิทยาคม
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะอื่นๆ จากครู นักเรียนพ่อแม่ ผู้ปกครอง และกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการดำเนินโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในโรงเรียน
คอนโทรลพิทยาคม

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม อยู่ในระดับมาก
2. ครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม แตกต่างกัน
3. ความคิดเห็นของ ครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการดำเนินการโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคมอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม จำนวน 740 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยการสุ่ม แบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในโรงเรียนคอนไทรงามพิทยาคม จำนวน 5 ฉบับ ซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามและได้รับกลับคืนมาทั้งหมด จำนวน 400 ฉบับ นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมดไปจัดหมวดหมู่ แยกตามกลุ่มตัวแปร จากนั้นนำไปวิเคราะห์ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในโรงเรียน

คอนโทรลงานพิชิตาคม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW ดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตาคม โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตาคม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว
3. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็น ครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการดำเนินโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตาคมโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตาคม โดยการแจกแจงนับใช้ความถี่และร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตาคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตาคม พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น ครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการดำเนินโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตาคมอยู่ในระดับมาก
4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะอื่นๆ จากครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อโครงการนี้ สรุปได้เป็นข้อๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้
  - 4.1 โครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตาคมเป็นโครงการที่สมควรสนับสนุนและส่งเสริมตลอดไป

4.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรสอดแทรกคุณค่าความเป็นมนุษย์ คือการกระทำที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ เข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา และแผนการจัดการเรียนรู้

4.3 การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควรหลากหลายรูปแบบ เน้นรูปแบบการดำเนินงาน โดยยึดหลักไตรสิกขาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ

4.4 การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมต้องเน้นการนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาอย่างจริงจัง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษาความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ของโรงเรียนคอนโทรงามพิทยาคม มีประเด็นที่ควรอภิปรายดังนี้

1. ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรงามพิทยาคม อยู่ในระดับมากซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เช่นนี้เนื่องมาจาก

1.1 เพราะโครงการนี้มีการร่วมมือกับบุคคลหลายฝ่าย คือ ทั้งทางบ้าน วัด และโรงเรียน (บ.ว.ร.)

1.2 มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดกับบุคคลทุกภาคส่วน ทั้งตำรวจ และฝ่ายปกครอง โดยทางโรงเรียนประสานตัวแทนหมู่บ้าน 1-2 คน แต่งตั้งเป็นครูชุมชน เพื่อดูแลเอาใจใส่บุตรหลานในหมู่บ้าน และเสนอชื่อครูชุมชนให้ทางอำเภอแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานอีกตำแหน่งหนึ่ง โดยนายอำเภอลงนามแต่งตั้ง มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ตามกฎหมาย ทำให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งมีความภาคภูมิใจ จึงทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง

1.3 ครู ของโรงเรียนคอนโทรงามพิทยาคม เอาใจใส่อย่างจริงจังมี กิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอย่างหลากหลาย โดยบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียน โดยยึดหลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล (ระมัดระวัง) สมาธิ (ตั้งใจ) และปัญญา (ใคร่ครวญ) ซึ่งต่อมามีปี 2546 กระทรวงศึกษาธิการ โดยนางสิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เรียกโรงเรียนลักษณะนี้ว่าโรงเรียนวิถีพุทธ

1.4 เป็นการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน คือ กำหนดโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในธรรมนูญโรงเรียน และในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

1.5 มีการปรับปรุงวิธีดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมมีคุณภาพขึ้นเรื่อย ๆ และบางกิจกรรมก็ได้เพิ่มเข้ามา เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน “หยุดทุกงาน อ่านทุกคน” เนื่องในวโรกาส 48 พรรษา (4 รอบ) ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี 2546 ซึ่งได้ให้การอ่านพัฒนาด้านความรู้คุณธรรม นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมทูบี 넘เบอร์วัน (To be Number One) เสริมเข้าไปกับโครงการพลังแผ่นดินจัดสันยาเสพติด ซึ่งมีอยู่แล้ว และจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ที่ดำเนินติดต่อกันมาหลายปี ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนมีความเข้าใจ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงทำให้โครงการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.6 ผลของการดำเนินโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม สามารถแก้ปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียนได้ ยาเสพติดหมดไปจากโรงเรียน ในปี 2545 จนในวันที่ 27 เมษายน 2545 จังหวัดกาฬสินธุ์กล้าประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติดเป็นจังหวัดแรกของประเทศไทย แต่จะต้องมีโครงการเฝ้าระวังอยู่ตลอดไป ปัญหาผู้สาว ทะเลาะวิวาท การพนัน ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นที่ชื่นชอบและพอใจของพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยภาพรวมสูงขึ้น จากการที่โรงเรียนได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทำให้บุคลากรของเขาได้ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ต ในการสืบค้นความรู้ ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากชุมชน ทำให้จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นมากขึ้นทุก ๆ ปี

จากควมมีประสิทธิภาพของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิชิตคอม จึงทำให้ความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาต่อผลของโครงการ ๆ อยู่ในระดับมากตามโครงสร้างทางจริยธรรมทั้ง 11 ด้าน แม้ด้านที่ต่ำที่สุดก็อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะความสม่ำเสมอต่อเนื่องของการดำเนินตามโครงการ ๆ การตรวจสอบกำกับ ติดตามอย่างใกล้ชิด ให้การดำเนินการอยู่ในวิถีชีวิต ตามหลักการการจัดการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ที่เน้นรอบการการพัฒนา ตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ ระมัด ระวัง ตั้ง ใจ ไคร่ครวญ) อย่างบูรณาการ มีการกิน อยู่ คู่ พัง โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสงปัญญา มีความกตัญญูกตเวที และเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ในโรงเรียนคอนโทรลพิทยาคม พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งผิดไปจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าแตกต่างกัน เหตุผลที่ตั้งสมมติฐานว่าแตกต่างกัน เพราะว่าจากการขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และผลงานวิจัยต่าง ๆ มักจะพบว่า คนที่มีวัยต่างกัน ประสบการณ์ทางสังคมที่ต่างกัน การศึกษา และอาชีพที่มีระดับต่างกัน สถานภาพต่างกัน ย่อมมีความคิดเห็นในเรื่องใด ๆ แตกต่างกัน เช่น งานวิจัยของ เอลเลียต (Elliot, 1970 : 4304) ศึกษาเปรียบเทียบ ค่านิยมของนักธุรกิจ นักสังคมศาสตร์ ครูสอนวิชาธุรกิจ ในด้านศาสนา ศีลธรรม การศึกษา อนุรักษ์นิยม เศรษฐกิจ การปกครอง และปรัชญาในการเลือกอาชีพ ปรากฏว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้มีค่านิยมที่แตกต่างกัน และงานวิจัยของสกีล (Skeel, 1977 : 63-64) ที่ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมของนักเรียนในชนบท ในเมือง ชานเมือง จากรัฐเคนตักกี วิสคอนซิน เพนซิลวาเนีย รวมถึงอเมริกันอินเดีย ในรัฐนอร์ธ คาโรไลน่า และค่านิยมของครูในรัฐเคนตักกี สรุปพบว่า ค่านิยมของแต่ละกลุ่มบุคคลจะแตกต่างกันไปตามภูมิหลังและลักษณะอาชีพของบุคคลเป็นสำคัญ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่าแตกต่าง แต่เมื่อผลวิเคราะห์ออกมาแล้วปรากฏว่าไม่แตกต่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน การทำความเข้าใจกันระหว่างครูที่ปรึกษากับพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียน อิทธิพลทางความคิดของครู อาจมีส่วนทำให้ความคิดของพ่อแม่ผู้ปกครองคล้ายตาม และอีกประการหนึ่งพ่อแม่ผู้ปกครอง ก็เหมือนเป็นผู้ร่วมโครงการด้วยกัน เช่น กลุ่มแม่บ้านไปทำหน้าที่ทำอาหารเลี้ยงนักเรียนในโครงการเข้าค่ายพัฒนาจิตที่วัดบ้านโพนงาม 3 วัน 2 คืน และร่วมกันจัดหาเงินทุนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน โดยการทอดผ้าป่าการศึกษา ซึ่งต้องการความเข้าใจ ความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วัด และชุมชน จึงทำให้มีความเข้าใจตรงกัน

3. ระดับความคิดเห็นของ ของ ครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการดำเนินโครงการซึ่งก็คือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนคอนโทรลพิทยาคม อยู่ในระดับมาก และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยทุกฝ่ายเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ดี เหมาะสม มีประโยชน์ ควรได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินต่อไป ทั้ง 12 กิจกรรม ซึ่งได้แก่

3.1 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (การเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา) เพื่อคัดกรองนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มต้องการความช่วยเหลือ

3.2 การรณรงค์เอาชนะยาเสพติดด้วยพลังแผ่นดิน (พิธีให้สัตยาบันไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด)

3.3 การสวดมนต์ และการอบรมจริยธรรมในวันศุกร์

3.4 การส่งเสริมการอ่าน “หยุดทุกงาน อ่านทุกคน” วันละ 20 นาที

3.5 การนั่งสมาธิ และเดินจงกรม (วิทิสมาธิ)

3.6 การประกวดมารยาทไทย

3.7 โครงการยิ้ม – ไหว้ ทักทายกัน

3.8 โครงการพัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ในวันแม่และวันพ่อแห่งชาติ (ค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม)

3.9 กิจกรรมส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น (โปงลาง)

3.10 กิจกรรม 5 ส.

3.11 กิจกรรมส่งเสริมกีฬาและนันทนาการ

3.12 กิจกรรมส่งเสริม IT

จากการสัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม และการประเมินผลการดำเนินโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนคอนโทรลงานพิทยาคม พบว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งอยู่ในโครงการอ่านวันละ 20 นาที สูงขึ้น (ตามขั้นทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก) จากการตรวจสอบแบบประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนข้อความของโรงเรียน ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมดีขึ้น ซึ่งจริยธรรมแกนหลักของโรงเรียนคือ ความกตัญญูกตเวที ซึ่งครู ทุกคนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ให้เน้นเรื่องความกตัญญู ให้นักเรียนรู้จักบุญคุณของผู้มีคุณ ให้รู้คุณพ่อแม่ผู้ปกครอง รู้คุณครู รู้คุณ ญาติพี่น้อง เพื่อนที่เคยให้ความช่วยเหลือ รู้คุณแม่สิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ตน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ครู ได้ย้าคิดย้ำทำอยู่เสมอ เสมือนหนึ่งเป็นการ โปรแกรมใส่ในจิตใจของนักเรียน จิตใจของเขาก็จะไปกระตุ้นสมอง สร้างพฤติกรรมที่เป็นกุศลให้แก่ตัวเขา (เอก ณะศิริ, 2540 : 83) หลังการดำเนินโครงการภายใน 6 เดือนก็สามารถแก้ปัญหาเสพติดให้หมดไป การทะเลาะวิวาท ชู้สาว การพนัน ลักขโมย ลดลงอย่างเห็นได้ชัด จนถึงสิ้นปีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยภาพรวมก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทั้งโรงเรียนเมื่อปีการศึกษา 2544 เท่ากับ 2.02 และเมื่อสิ้นปีการศึกษา 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 2.68 ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของสถาบันพลังจิตตานุภาพ วัชรธรรมมงคล พระโขนง กรุงเทพมหานคร ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำสมาธิว่า สามารถแก้ความเครียด เสริมสร้างสุขภาพจิต เพิ่มความรอบคอบในการตัดสินใจ เพิ่มพูนสติปัญญาความเฉลียวฉลาด และสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษา และ

กิจกรรมการทำสมาธิของโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี ดร. อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2542 : 70) โดยมีหลักการว่า “ปลายทางของการศึกษาคืออุปนิสัยที่ดีงาม” “ในด้าน การศึกษา เราควรจะมีพัฒนาจิตสำนึกของเด็กให้สูงขึ้น ๆ เพื่อให้เขาได้พัฒนาปรีชาญาณ และนำไปใช้ในชีวิต วิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาจิตสำนึกคือ การนั่งสงบนิ่ง หรือการนั่งสมาธิ เพื่อควบคุมจิตใจให้สงบนิ่ง...” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศีลธรรม โพนะทา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน บ้านโนนค้อ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า หลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียน โดยใช้ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมและ จริยธรรมมากขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความคิดเห็นของครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อผลของโครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน ดอนไทรงามพิทยาคม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 โครงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียนดอนไทรงาม พิทยาคม เป็นโครงการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกโรงเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา สิ่งสำคัญที่สุดคือตัวครู จะต้องมีความศรัทธาและดำเนินงานอย่างมี เป้าหมายร่วมกันทั้งโรงเรียน ครูจะต้องเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ซึ่งมีค่า ยิ่งกว่าคำสอน ในด้านผู้บริหารจะต้องทำความเข้าใจโรงเรียนวิถีพุทธ และเห็นความสำคัญ ในการดำเนินงานอย่างจริงจัง กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ ฝ่ายปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้อง

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรสอดแทรกคุณค่าความเป็น มนุษย์ คือคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา และ แผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ นอกจากนั้นครู ควรให้ความรักความเมตตาให้โอกาสแก่ นักเรียนที่ประพฤติดีผิดพลาด ให้รีบแก้ไขแม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อยอย่างองข้าม ให้เขามีปมแข็ง บ้าง ให้ความหวังให้กำลังใจ ให้แนวคิดด้วยคำพูดที่เป็นกัลยาณมิตร จนเขามีคุณค่าความเป็น มนุษย์นั่นคือเขามีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และรู้จักศีล 5 อย่างเข้าใจ มิใช่แค่ท่องได้ เฉย ๆ

1.3 การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควรหลากหลายรูปแบบ เน้นรูปแบบการดำเนินงานโดยยึดหลักไตรสิกขาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ คือให้กิน อยู่ ดู ฟัง เป็นมีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นวิถีชีวิตที่เป็นธรรมชาติ ดำรงชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิด ประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง ประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องตกลงทำ ความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานว่าการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมนั้น คือมุ่งให้ นักเรียนเป็นคนดี คิดดี ทำดี รู้ถูกรู้ผิด รู้บุญรู้บาป รู้สิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ แต่มิใช่มุ่งให้เขาบรรลุนิยาม

1.4 การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมต้องเน้นการนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ครู พ่อแม่ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วัด และชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาอย่างจริงจัง การใช้ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน ถือเป็นหลักในการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ ระหว่างบ้านกับโรงเรียน และต้องมีแบบสอบถามประเมินพฤติกรรมนักเรียนไปด้วย เพื่อให้ พ่อแม่ผู้ปกครองได้ประเมินบุตรหลานของตนเอง เช่น เขาตื่นสายหรือไม่ ทำงานช่วย พ่อแม่ผู้ปกครองไหม รู้รับผิดชอบในงานที่มอบหมายเพียงใด เสียสละบำเพ็ญประโยชน์ต่อ สังคมไหม เคยทำบุญตักบาตรเพียงใด พ่อแม่ผู้ปกครองรู้สึกพอใจในพฤติกรรมของบุตรหลาน เพียงใด มีอะไรที่ควรปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน หรือมีอะไรที่ทางบ้านต้องให้ความช่วยเหลือ จากทางโรงเรียน

อนึ่งการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เป็นการสะสมบ่มเพาะความคิด ลักษณะนิสัยของเด็ก จึงต้องใช้เวลายาวแต่ต้องต่อเนื่องสม่ำเสมอไม่ขาดตอน ผู้ดำเนินการต้อง รู้จักใจเย็น ไม่ย่อท้อไปก่อนผลอันชื่นใจที่รออยู่เบื้องหน้า เพื่อให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรจะได้มีการวิจัยในเรื่องนี้ซ้ำอีก โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมทาง จริยธรรมระหว่างนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงชั้นที่ 3) กับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 4) นักเรียนเพศชายกับเพศหญิง เพื่อศึกษาว่ามีพฤติกรรม ทางจริยธรรมแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อจะได้ทราบระดับชั้นจริยธรรมของนักเรียนระดับต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมต่อไป

2.2 ควรจะมีการศึกษาวิจัย วิธีคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดอย่าง ลึกซึ้ง คิดดี คิดชอบ เน้นการพัฒนาวิธีคิดมากกว่าตัวความคิด ซึ่งก็คือการคิดแบบโยนิโส

มนสิการ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันโลกอยู่ในยุคของข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ ผู้ที่สามารถคิดได้
อย่างถูกวิธีและถูกทำนองคลองธรรม ต้องเป็นผู้ที่ได้ฟัง ได้อ่าน ได้รวบรวมข้อมูลข่าวสาร
ไว้มากเพียงพอ สามารถจัดประเด็นและจับสาระที่สำคัญเพื่อเป็นฐานของการคิดได้ พระธรรม
ปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายโยนิโสมนสิการ (การคิดแบบแยกสาย) ว่าโยนิโสมนสิการ
มิใช่ตัวปัญญาเอง แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา และทำให้ปัญญาเจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป

2.3 รูปแบบของการวิจัยควรจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยเชิง
ทดลอง เพราะเป็นการนำมาใช้สำหรับการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีที่น่าเชื่อถือ
มากที่สุด ในการแสวงหาข้อสรุป เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรอิสระกับตัว
แปรตาม เพราะปัญหาของตัวแปรเกินหรือตัวแปรแทรกซ้อนต่างๆ จะถูกสลายไปโดย
กระบวนการสุ่ม ประกอบด้วยการมีกลุ่มควบคุมสำหรับการเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้ จึงทำให้
การสรุปเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรทดลองกับตัวแปรตามมีความน่าเชื่อถือและค่อนข้างชัดเจน

2.4 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมกับผลการเรียนรู้ของ
นักเรียนโดยการวัดและประเมินผลความก้าวหน้าของการเรียนรู้ ตามสภาพจริง (Authentic
Assessment) มิใช่เป็นแค่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเนื้อหาวิชาอย่างเดียว แล้วตัดสินผลสอบได้
สอบตก เหมือนอย่างที่เคยเป็นมา